

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр-кт Берестейський, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Департаменти (управління) освіти
і науки обласних, Київської міської
державних адміністрацій

Про рекомендації щодо організації освітнього процесу

З метою належної підготовки закладів освіти до впровадження трирічної профільної освіти, надсилаємо Рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, що забезпечують здобуття профільної середньої освіти академічного спрямування: концептуальні, нормативні та методичні засади, що додаються.

Просимо довести ці рекомендації до відома місцевих органів управління освітою, керівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюють або планують здійснювати освітню діяльність на рівні профільної середньої освіти за академічним спрямуванням, та забезпечити їх практичне застосування.

Додаток: на 22 арк. в 1 прим.

Заступник Міністра

Надія КУЗЬМИЧОВА

Ищенко Вероніка 0444813201

МОН № 1/11707-26 від 01.06.2026

Підписав: Кузьмичова Надія Юріївна

Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000620F3A00C726DA00

Дійсний: з 14.10.2024 13:35:30 по 14.10.2026 13:35:30

РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, що забезпечують здобуття профільної середньої освіти академічного спрямування: концептуальні, нормативні та методичні засади

Рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, що забезпечують здобуття профільної середньої освіти академічного спрямування (далі – ліцей), розроблені Міністерством освіти і науки України для керівництва та педагогічних працівників ліцеїв з метою систематизації сучасного досвіду та визначення конкретних, перевірених практикою підходів до трьох ключових аспектів: концептуальних і нормативних засад профільного навчання, формування індивідуальних освітніх траєкторій та правових і управлінських процедур трансформації мережі закладів освіти.

В основу покладено досвід ліцеїв-амбасадорів, які першими апробують нову модель, а також кращі міжнародні практики країн-членів ОЕСР, де індивідуалізація та гнучкість освітнього процесу вже довели свою ефективність.

Документ охоплює три напрями: концептуальні засади та нормативно-правову базу профільної середньої освіти; формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти 10–12 класів; правові процедури створення, реорганізації та зміни типу закладу освіти.

Матеріали адресовані широкому колу учасників освітнього процесу.

Директори ліцеїв отримують стратегічне бачення реформи, нормативну базу, дорожню карту трансформації закладу та управлінські інструменти.

Заступники директорів – конкретні підходи до організації індивідуальних освітніх траєкторій, ліцензійні процедури та кадрові гарантії.

Вчителі-предметники – розуміння концептуальних засад профільного навчання, нових ролей педагога та підходів до роботи з індивідуальними траєкторіями.

Психологи та кар'єрні освітні радники – систему підтримки здобувачів освіти у виборі профілю та побудові індивідуальної траєкторії.

Методисти – системне бачення реформи, нормативну базу, шаблони документів і чеклисти для підтримки закладів.

Концептуальні та нормативні засади

Глобалізація, технологічні зрушення, цифрова трансформація та нові вимоги ринку праці визначають нові цілі для системи освіти. Традиційна модель навчання, за якої всі здобувачі освіти вивчають однаковий набір предметів на однаковому рівні, більше не відповідає цим реаліям. Впровадження профільної освіти є інституційною відповіддю на зазначені виклики.

Переорієнтація з механічного запам'ятовування на розвиток компетентностей. Здобувачі освіти потребують здатності до адаптації, вміння критично мислити, працювати з інформацією та ухвалювати рішення, а не лише відтворювати факти.

Демографічні виклики. Прогнози свідчать, що контингент здобувачів освіти в закладах загальної середньої освіти поступово зменшуватиметься починаючи з 2030 року, що вимагає оптимізації ресурсів та ефективного планування освітньої мережі.

Нерівномірна наповнюваність закладів. У деяких регіонах, зокрема в сільській місцевості, фактична наповнюваність значно нижча від проектної потужності, що призводить до неефективного використання інфраструктури.

Розрив між освітою та ринком праці. Спроможність закладів забезпечувати якісну освіту безпосередньо залежить від їхньої здатності адаптуватися до змін попиту на освіту та вимог сучасного ринку.

Профільне навчання передбачає якісно інший підхід до організації освітнього процесу порівняно з традиційною моделлю. За традиційною моделлю всі здобувачі освіти вивчають однаковий набір предметів здебільшого на однаковому рівні, навчаються в єдиному класі протягом усього навчання, мають стандартний розклад та обмежені можливості вибору, а освітній процес орієнтований переважно на засвоєння знань.

За **профільною моделлю** здобувачі освіти обирають профіль і вивчають профільні предмети поглиблено, а решту – на базовому рівні. Навчання відбувається у **змінних групах**, склад яких змінюється залежно від обраних предметів і курсів. Розклад є **індивідуалізованим** і побудований на основі індивідуальної освітньої траєкторії кожного здобувача. Здобувачі освіти самостійно обирають профільні предмети, курси за вибором та вибіркові компоненти поза профілем. Освітній процес орієнтований на формування компетентностей, практичних умінь та підготовку до подальшої освіти чи професійної діяльності.

Запровадження профільного навчання забезпечує низку **переваг**.

Поглиблене вивчення обраних дисциплін. Замість вивчення всіх навчальних предметів на однаковому рівні здобувачі освіти зосереджуються на тих, що відповідають їхнім інтересам та освітнім планам.

Індивідуалізація навчання. Побудова індивідуалізованої освітньої траєкторії здійснюється через вибіркові компоненти відповідно до потреб та здібностей кожного здобувача освіти.

Профільно-адаптаційний період у 10 класі. Перший семестр 10 класу є періодом адаптації, протягом якого здобувач освіти поступово переходить до поглибленого вивчення профільних предметів, має можливість переконатися у правильності обраного профілю або за потреби змінити його.

Плавний перехід до вищої освіти. Інтеграція профільних та загальноосвітніх компонентів створює підґрунтя для усвідомленого вступу до закладу вищої освіти.

Кар'єрне консультування та профорієнтація. Системна підтримка здобувачів освіти у визначенні подальшого освітнього та професійного шляху.

Розвиток гнучких навичок. Робота в різних групах, проектна діяльність та публічні презентації формують навички, затребувані на ринку праці.

Профільна освіта орієнтована на створення умов для розвитку індивідуальних здібностей, адаптації до вимог сучасного ринку праці та

підготовки здобувачів освіти до навчання і професійної діяльності в умовах динамічного розвитку суспільства.

Нормативно-правову основу для реформування та організації освітнього процесу в ліцєях становить низка чинних законодавчих і підзаконних актів.

[Закон України «Про освіту»](#) – визначає засади державної освітньої політики, права учасників освітнього процесу та загальну структуру системи освіти в Україні.

[Закон України «Про повну загальну середню освіту»](#) – регулює організацію, зміст і функціонування закладів загальної середньої освіти, права та обов'язки здобувачів освіти, батьків і педагогічних працівників.

[Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р](#) – окреслює напрями реформування української школи: компетентнісний підхід, нова роль учителя, партнерська взаємодія та сучасне освітнє середовище.

[Державний стандарт профільної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 року № 851](#) – встановлює обов'язкові результати навчання та вимоги до освіти здобувачів освіти 10–12 класів.

[Концептуальні засади реформування профільної середньої освіти \(академічні ліцєї\), затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 10 жовтня 2025 року № 1451](#) – визначає принципи та підходи до створення ліцєїв для здобуття профільної середньої освіти.

[Типова освітня програма для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 26 травня 2025 року № 765 \(зі змінами\)](#) – визначає перелік навчальних предметів, кількість годин та організацію освітнього процесу в ліцєях, зокрема структуру навчального плану за кластерами (STEM, мовно-літературний, соціально-гуманітарний) та розподіл годин.

[Положення про ліцєй, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2021 року № 1062 \(зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2026 року № 498\)](#) – регулює порядок створення, діяльності та управління ліцєями, містить положення щодо організації профільного навчання, складання навчальних планів, формування груп та ведення журналів.

[Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2015 року № 1187 \(зі змінами\)](#) – встановлюють вимоги, яким повинні відповідати заклади освіти для отримання ліцензії на провадження освітньої діяльності.

[Порядок поділу класів на групи під час вивчення окремих навчальних предметів \(інтегрованих курсів\) у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 20 лютого 2002 року № 128, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 06 березня 2002 року за № 229/6517 \(зі змінами\)](#) – визначає умови та критерії

наповнюваності, за яких класи можуть ділитися на групи під час вивчення окремих предметів.

[Порядок зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 16 квітня 2018 року № 367, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 05 травня 2018 року за № 564/32016 \(зі змінами\)](#) – регулює процедури зарахування, відрахування та переведення здобувачів освіти між закладами загальної середньої освіти.

[Порядок проживання та утримання учнів у пансіонах закладів освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2021 року № 1131 \(зі змінами\)](#) – визначає умови та порядок проживання й утримання здобувачів освіти у пансіонах при закладах освіти.

У цьому документі вживаються такі **терміни**.

Ліцей – заклад загальної середньої освіти, що забезпечує здобуття профільної середньої освіти (10–12 класи) академічного спрямування. Навчання спрямоване на поглиблене вивчення обраних освітніх предметів і курсів та підготовку до навчання у закладі вищої освіти.

Профіль навчання – напрям навчання, освітня траєкторія, яку обирає здобувач освіти. За обраним профілем одні предмети та курси вивчаються поглиблено, а інші — на основному рівні. Профіль формується навколо однієї освітньої галузі або кількох споріднених галузей.

Кластер – група споріднених профілів, об'єднаних за освітніми галузями. Типова освітня програма передбачає три кластери: STEM (поглиблене вивчення математики, фізики, хімії, біології, інформатики, технологій), мовно-літературний (поглиблене вивчення української мови, літератур, іноземних мов, мов та літератур корінних народів або національних меншин) та соціально-гуманітарний (поглиблене вивчення історії, громадянської освіти, географії, іноземної мови, мистецтва).

Індивідуалізована освітня траєкторія – персоналізований шлях здобуття знань, умінь і компетентностей, що формується з урахуванням здібностей, інтересів, потреб і мотивації конкретного здобувача освіти. Охоплює вибір профілю, вибіркового предметів і курсів у межах профілю та поза ним.

Змінна група – навчальна група, склад якої формується для вивчення конкретного предмета або курсу. Здобувачі освіти з різних або одного класу, які обрали однаковий предмет чи курс, навчаються разом. Склад групи може змінюватися залежно від предмета або курсу.

Курс за вибором (вибірковий компонент) – навчальний курс, який здобувач освіти обирає самостійно з переліку, запропонованого ліцеєм. Може бути як у межах профілю (поглиблений рівень), так і поза ним (основний рівень).

Освітня програма закладу – документ, що визначає перелік та опис профілів, навчальні плани для кожного профілю з розподілом годин, переліки модельних навчальних та навчальних програм для всіх освітніх компонентів.

Навчальний план – документ, що визначає перелік навчальних предметів і курсів, зокрема інтегрованих, та обсяг годин на їх вивчення для кожного

профілю. Містить обов'язкові компоненти основного та поглибленого рівнів, а також вибіркові освітні компоненти в межах профілю та поза ним.

Інтегрований курс – навчальний курс, який цілісно охоплює зміст та результати навчання однієї освітньої галузі (моногоалузевий інтегрований курс) або кількох освітніх галузей (міжгалузевий інтегрований курс).

Портфоліо здобувача – збірка робіт та досягнень здобувача освіти: проекти, дослідження, рефлексії, сертифікати. Відображає динаміку розвитку компетентностей та є інструментом самооцінки й планування.

Профільно-адаптаційний період – період, що охоплює, як правило, перший семестр 10 класу, протягом якого здобувач освіти адаптується до нового формату навчання, ознайомлюється з обраним профілем і має можливість змінити його за результатами адаптації.

Індивідуалізовані освітні траєкторії

Здобувачі освіти мають різний рівень підготовки, різні інтереси та потреби. **Індивідуалізована освітня траєкторія** дозволяє визначити **оптимальний шлях** для кожного здобувача з урахуванням його індивідуальних особливостей.

[Закон України «Про освіту»](#) гарантує право кожного здобувача освіти на формування індивідуальної освітньої траєкторії. Індивідуалізована освітня траєкторія є одним із механізмів реалізації цього права.

В умовах дистанційного або змішаного навчання індивідуалізована освітня траєкторія забезпечує **гнучкість і безперервність** освітнього процесу.

Здобувач освіти бере безпосередню участь у формуванні власного навчального плану відповідно до своїх цілей, потреб та очікувань, що сприяє формуванню відповідальності за власний освітній вибір та розвитку самостійності й критичного мислення.

Принципи побудови індивідуалізованої освітньої траєкторії.

Індивідуалізація. Індивідуалізована освітня траєкторія будується на основі здібностей, інтересів, мотивації та освітніх планів конкретного здобувача освіти.

Усвідомленість вибору. Вибір профілю та освітніх компонентів має бути результатом діагностики, консультацій та рефлексії, а не випадковим або здійсненим під зовнішнім тиском.

Гнучкість. Індивідуалізована освітня траєкторія може коригуватися впродовж навчання. Зміна профілю є доцільною протягом 10 класу. Вибіркові компоненти можуть змінюватися щосеместру.

Партнерство. Індивідуалізована освітня траєкторія формується спільно: здобувач освіти, батьки або інші законні представники, куратор, психолог, кар'єрний освітній радник та педагогічні працівники діють як єдина команда.

Відповідність стандартам. Індивідуалізована освітня траєкторія будується в межах освітньої програми закладу. Обов'язкові освітні компоненти залишаються сталими, що гарантує виконання Державного стандарту профільної середньої освіти.

Наступність. Індивідуалізована освітня траєкторія має логічний зв'язок між 10, 11 та 12 класами, а також орієнтацію на подальшу освіту та професійну діяльність здобувача освіти.

Індивідуалізована освітня траєкторія **формується в чотири кроки:**

вибір **профілю** навчання, який визначає ядро поглиблених предметів та курсів;

визначення **обов'язкових компонентів** основного рівня, тобто предметів та інтегрованих курсів, які вивчають усі здобувачі освіти незалежно від обраного профілю;

вибір **вибіркових компонентів у межах профілю**, що поглиблюють профільну галузь;

вибір **вибіркових компонентів поза профілем**, тобто курсів з освітніх галузей, які не входять до ядра профілю.

Формальний підхід до формування індивідуалізованої освітньої траєкторії, за якого здобувачі освіти обирають з двох-трьох заздалегідь визначених варіантів без реального вибору, суперечить меті профільного навчання. **Заклад освіти має забезпечити** справжню варіативність через різноманітні вибіркові курси та можливість їх комбінування. Вибір профілю під тиском батьків без урахування інтересів і здібностей здобувача освіти також є порушенням принципу усвідомленості. Для запобігання цьому рекомендується проводити **окремі консультації** зі здобувачами освіти та батьками із залученням результатів діагностики як об'єктивної основи для прийняття рішення.

Формування індивідуалізованої освітньої траєкторії є командним процесом, у якому кожен учасник має визначену роль та сферу відповідальності.

Здобувач освіти є головним суб'єктом процесу: визначає власні інтереси та цілі, обирає профіль і вибіркові освітні компоненти, проходить діагностику, бере участь у консультаціях та веде портфоліо.

Батьки або інші законні представники виступають партнерами: підтримують здобувача освіти, беруть участь в обговоренні вибору, відвідують консультації та підписують відповідні документи.

Психолог і кар'єрний освітній радник виконують консультативну функцію: проводять діагностику здібностей, інтересів і професійних нахилів, організовують індивідуальні та групові консультації, надають підтримку у складних випадках вибору.

Вчителі-предметники є експертами: оцінюють готовність здобувача освіти до поглибленого вивчення предметів, надають інформацію про зміст навчальних програм з профільних та позапрофільних предметів і курсів, беруть участь у консультуванні щодо вибору профілю за запитом.

Адміністрація закладу освіти виконує організаційну функцію: формує навчальний план, організовує змінні групи, розподіляє навантаження, надає інформацію про наповнення профілю – перелік предметів, курсів та кількість годин.

Відсутність діагностики або її формальне проведення без використання результатів у консультаційному процесі знижує якість вибору профілю. До процесу формування індивідуалізованої освітньої траєкторії обов'язково залучаються психолог і кар'єрний освітній радник. Індивідуалізована освітня траєкторія, сформована одноразово без подальшого перегляду, не відповідає принципу гнучкості. Заклад освіти має запровадити **регулярний моніторинг** –

не рідше одного разу на семестр – у форматі бесіди між здобувачем освіти та куратором з аналізом результатів навчання та корекцією траєкторії за потреби.

Процес формування індивідуалізованої освітньої траєкторії складається з **послідовних етапів**, кожен з яких має визначену мету, відповідальних осіб і очікуваний результат.

Етап 1. Інформування.

У квітні–травні адміністрація закладу спільно з кураторами проводить інформування здобувачів освіти дев'ятих класів та їхніх батьків або інших законних представників щодо концепції профільного навчання, переліку профілів, структури навчального плану та можливостей вибору освітніх компонентів.

Етап 2. Діагностика.

У квітні–червні психолог і кар'єрний освітній радник проводять діагностику інтересів, здібностей і професійних нахилів здобувачів освіти та аналізують її результати як основу для подальшого консультування.

Етап 3. Консультування.

У травні–червні куратор, психолог і батьки проводять індивідуальні консультації: обговорюють результати діагностики, роз'яснюють можливості вибору та надають підтримку у прийнятті рішення щодо профілю.

Етап 4. Вибір профілю.

У червні здобувач освіти обирає профіль навчання. Вибір фіксується заявою, яку підписують здобувач освіти та батьки або на законні представники.

Етап 5. Формування індивідуалізованої освітньої траєкторії.

У червні–серпні здобувач освіти спільно з куратором та адміністрацією обирає вибірккові компоненти в межах профілю та поза ним, після чого формується індивідуальний навчальний план.

Етап 6. Реалізація.

Упродовж навчального року здобувач освіти навчається відповідно до індивідуалізованої освітньої траєкторії та затвердженого розкладу.

Етап 7. Моніторинг та корекція.

На постійній основі куратор спільно зі здобувачем освіти та адміністрацією здійснює регулярний перегляд індивідуалізованої освітньої траєкторії. Зміна профілю можлива впродовж 10 класу, зміна вибірккових курсів — на початку кожного семестру.

Відповідно до підпункту 4 пункту 11 Положення про ліцей за бажанням здобувача освіти та одного з батьків або інших законних представників зміна профілю можлива впродовж усього періоду навчання в 10–12 класах. Умови та правила зарахування попередніх результатів навчання визначає педагогічна рада ліцею. Заклад освіти зобов'язаний повідомити здобувача освіти та батьків або інших законних представників про ці правила, умови та процедури.

Оскільки перший семестр 10 класу є максимально універсальним для всіх профілів, а відмінність між профілями зростає з кожним роком навчання, зміна профілю є найменш складною саме в цей період. У подальшому обсяг освітніх компонентів, які потребуватимуть додаткового опанування для переходу на інший профіль, суттєво збільшується. У будь-якому разі рішення про зміну

профілю приймає здобувач освіти разом із батьками або іншими законними представниками. Завдання закладу освіти — надати вичерпну консультацію щодо умов, ризиків і можливостей такого переходу, а також забезпечити прозорі та зрозумілі правила переходу з профілю на профіль.

Зміна профілю є нормальною частиною процесу самовизначення здобувача освіти і не свідчить про недоліки в роботі закладу. Навпаки, вона є ознакою того, що система діагностики та адаптації функціонує належним чином. Заклад освіти має бути готовий до того, що частина здобувачів освіти змінить профіль у 10 класі, та забезпечити комфортний перехід із збереженням якості освітніх результатів.

Зміна вибіркового курсів здійснюється на початку кожного семестру на підставі заяви здобувача освіти, узгодженої з куратором, із подальшою корекцією розкладу за потреби.

Кожна індивідуалізована освітня траєкторія підлягає **документальному оформленню**, що забезпечує прозорість процесу та відповідальність усіх його учасників.

Основним документом індивідуалізованої освітньої траєкторії є **індивідуальний навчальний план** здобувача освіти, який фіксує обраний профіль і конкретний перелік освітніх компонентів. Індивідуальний навчальний план містить такі відомості: прізвище, ім'я та по батькові здобувача освіти, клас і навчальний рік; назву обраного профілю та кластер; перелік обов'язкових компонентів основного рівня із зазначенням кількості годин; перелік обов'язкових компонентів поглибленого рівня із зазначенням кількості годин; вибіркові компоненти в межах профілю; вибіркові компоненти поза профілем; загальне тижневе навантаження. Індивідуальний навчальний план підписують здобувач освіти, один із батьків або інший законний представник, куратор та заступник директора з навчально-виховної роботи.

Заява на вибір профілю заповнюється здобувачем освіти і підписується батьками або іншими законними представниками. Вона фіксує первинний вибір профілю навчання.

Заява на зміну профілю або курсу подається за потреби з обґрунтуванням та рекомендацією куратора або психолога.

Портфоліо здобувача освіти є збіркою робіт, досягнень і рефлексій, що відображає динаміку розвитку компетентностей та слугує інструментом самооцінки й планування.

Зведена відомість індивідуалізованих освітніх траєкторій паралелі містить перелік усіх здобувачів освіти та їхніх індивідуалізованих освітніх траєкторій і використовується для формування змінних груп і розкладу.

Для самоперевірки готовності закладу до формування індивідуалізованих освітніх траєкторій та ознайомлення з практичним досвідом ліцеїв-амбасадорів до цього розділу додаються чекліст формування індивідуалізованої освітньої траєкторії (Додаток 1) та приклади з практики (Додаток 2).

Звертаємо увагу, що індивідуальний навчальний план, оформлений одноразово без подальшого перегляду, не відповідає принципу гнучкості індивідуалізованої освітньої траєкторії. Заклад освіти має забезпечити механізм

регулярного перегляду та своєчасного внесення змін до документів у разі зміни профілю або вибіркового курсів.

Створення, реорганізація, зміна типу закладу

З 1 вересня 2027 року набирають чинності положення [абзаців п'ятого і шостого частини першої статті 35 Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#) щодо функціонування ліцеїв переважно як окремих юридичних осіб. До цієї дати засновники зобов'язані привести мережу у відповідність до нових вимог.

Цей розділ охоплює: правові основи трансформації мережі; порядок зміни типу закладу; ліцензійні процедури та ризики; організацію прийому здобувачів освіти; кадрові питання; практичний алгоритм дій керівника. До розділу додається чекліст дій засновника та керівника закладу освіти (Додаток 3).

Ліцей – заклад загальної середньої освіти III ступеня, що забезпечує здобуття профільної середньої освіти. За рішенням засновника ліцей може забезпечувати здобуття базової середньої освіти та, як виняток, початкової. Якщо заклад забезпечує кілька рівнів освіти, його тип визначається за найвищим рівнем відповідно до законодавства.

За комунальним ліцеєм, що надає виключно профільну освіту, територія обслуговування не закріплюється. Якщо в структурі закладу є підрозділи початкової чи базової освіти, для ліцейної ланки територія обслуговування також **не закріплюється**.

Відповідно до [частини першої статті 32 Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#) **засновник** має право ухвалювати рішення про створення, реорганізацію, ліквідацію, перепрофілювання (зміну типу) закладу освіти.

Перепрофілювання (зміна типу) та реорганізація є різними правовими процедурами і мають різні юридичні наслідки. Якщо заклад освіти продовжує діяльність як та сама юридична особа, але змінює тип або рівні освіти, які забезпечує, йдеться про перепрофілювання (зміну типу), а не про реорганізацію. Прикладами перепрофілювання є такі випадки: ліцей або заклад загальної середньої освіти I–III ступенів стає гімназією; заклад загальної середньої освіти I–III ступенів стає ліцеєм; гімназія стає початковою школою.

У разі **перепрофілювання** юридична особа не припиняється, код ЄДРПОУ закладу зберігається, вносяться зміни до статуту та найменування закладу, а за потреби – до ліцензійних документів.

Реорганізація застосовується у випадках злиття закладів освіти, приєднання одного закладу до іншого, поділу закладу або перетворення юридичної особи. У разі реорганізації виникає правонаступництво, а також можуть створюватися нові юридичні особи або припинятися чинні. Прикладами реорганізації є такі випадки: один заклад поділяється на окремі початкову школу, гімназію та ліцей; кілька закладів освіти зливаються в один ліцей; заклад освіти стає філією іншого закладу освіти.

Якщо засновник не створює нову юридичну особу та не припиняє чинну, використання терміна «реорганізація» у рішеннях і документах є некоректним.

У багатьох випадках **трансформація мережі** закладів загальної середньої освіти в межах реформи профільної середньої освіти здійснюється шляхом перепрофілювання (зміни типу) без припинення юридичної особи.

Засновник ліцею має забезпечити виконання таких **умов**.

Різноманітність навчання. Щонайменше два класи однієї паралелі за трьома різними профілями (10–12 клас) за кожною формою навчання, щоб здобувачі освіти мали реальний вибір освітнього напрямку.

Свобода вибору. Здобувачі освіти мають можливість обирати предмети та курси відповідно до профілю і поза його межами в рамках Типової освітньої програми для 10–12 класів.

Безпечний і доступний простір. Заклад має бути безпечним, інклюзивним та цифровим.

Підвезення або проживання. Якщо відстань до ліцею перевищує 30 км, організовується безкоштовне підвезення здобувачів освіти і педагогічних працівників. Якщо час у дорозі перевищує одну годину в один бік, а також якщо здобувач освіти зареєстрований в іншому населеному пункті, забезпечується пансіон при ліцеї.

Доступ до мережі Інтернет. Якісний бездротовий доступ має бути забезпечений у всіх приміщеннях закладу та пансіоні.

Нижче наведено типові **сценарії трансформації мережі** закладів загальної середньої освіти із зазначенням правової форми та ключових дій.

Заклад загальної середньої освіти реорганізується шляхом поділу на окремі юридичні особи – початкову школу, гімназію та ліцей. Правова форма: реорганізація шляхом поділу, нові ліцензії для кожної юридичної особи. Ключові дії: затвердити статuti, закріпити майно, переукласти трудові договори, здійснити переведення здобувачів освіти.

Ліцей, що забезпечує освіту I–III ступенів, перетворюється на ліцей лише з профільним рівнем. Правова форма: зміна типу зі звуженням діяльності, звуження ліцензії до профільного рівня. Ключові дії: визначити заклад для переведення здобувачів освіти початкової та базової освіти, переглянути штатний розпис, внести зміни до статуту.

Гімназія та ліцей, що функціонують як одна юридична особа, розділяються на два окремі заклади. Правова форма: реорганізація шляхом поділу, нові ліцензії для кожної юридичної особи. Ключові дії: за спільної будівлі – укласти договори оренди або спільного користування, забезпечити окремі рахунки, статuti та органи управління.

Заклад загальної середньої освіти будь-якого типу перетворюється на ліцей з виключно профільною освітою. Правова форма: зміна типу зі звуженням діяльності, звуження ліцензії до профільного рівня. Ключові дії: внести зміни до статуту та найменування, перевірити відповідність матеріально-технічної бази вимогам ліцею.

Кілька закладів загальної середньої освіти зливаються в один заклад. Правова форма: реорганізація шляхом злиття, нова ліцензія. Ключові дії: затвердити єдиний статут, єдине керівництво, консолідувати майно та фінансування.

Заклад загальної середньої освіти стає філією іншого закладу. Правова форма: ліквідація юридичної особи з одночасним створенням філії, переоформлення ліцензії головного закладу. Ключові дії: філія діє на підставі положення, відповідальність за освітній процес несе головний заклад.

Заклад загальної середньої освіти I–III ступенів перетворюється на ліцей із збереженням підрозділів базової та початкової освіти як одна юридична особа. Правова форма: зміна типу, переоформлення ліцензії. Ключові дії: затвердити і зареєструвати новий статут та найменування, за потреби – звзунти ліцензію.

У разі **трансформації заклад** або **новостворена юридична особа** подає документи до органу ліцензування. Залежно від характеру змін застосовується одна з трьох процедур.

Нова ліцензія необхідна у разі створення нової юридичної особи, яка провадитиме освітню діяльність, зокрема у разі поділу закладу освіти, створення нового ліцею або утворення нового закладу внаслідок злиття. До органу ліцензування подаються: заява за формою згідно з додатками 43–49 до Ліцензійних умов залежно від рівня освіти; концепція освітньої діяльності; відомості про кадрове, матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення; письмове зобов'язання щодо доступності для осіб з інвалідністю; документи щодо права власності або користування майном; документи щодо кваліфікації керівника; опис документів у двох примірниках. Строк розгляду – до 15 робочих днів за відсутності зауважень до документів.

Звуження ліцензії застосовується у разі припинення освітньої діяльності на певному рівні освіти, зокрема якщо ліцей припиняє набір на рівні початкової або базової середньої освіти чи якщо заклад після зміни типу більше не забезпечує певний рівень освіти. Законодавство не встановлює окремого строку для подання заяви про звуження після перепрофілювання. Водночас засновнику та закладу освіти рекомендується подати відповідну заяву після ухвалення рішення про зміну типу та внесення змін до установчих документів, не допускаючи невідповідності між ліцензією, статутом і фактичною структурою закладу освіти. Документи подаються до обласної державної або військової адміністрації чи Київської міської державної адміністрації відповідно до розподілу повноважень у сфері ліцензування. До органу ліцензування подаються: заява за відповідним додатком до Ліцензійних умов; рішення засновника про зміну типу закладу освіти або припинення освітньої діяльності на відповідному рівні. Строк розгляду – до 15 робочих днів.

Переоформлення ліцензії застосовується лише у разі зміни найменування або реорганізації шляхом злиття чи приєднання і здійснюється шляхом внесення відповідних змін до відомостей про ліцензію в порядку, визначеному законодавством.

Заклад освіти має право провадити освітню діяльність лише в межах **чинної ліцензії**. Недотримання вимог щодо своєчасного отримання нової ліцензії, звуження або переоформлення може бути підставою для визнання провадження освітньої діяльності таким, що не відповідає вимогам законодавства; проведення заходів державного нагляду (контролю); виникнення проблем із внесенням та

підтвердженням даних у державних освітніх реєстрах; ризиків щодо документів про освіту та фінансування закладу освіти.

Рішення про створення, реорганізацію, ліквідацію або перепрофілювання закладу ухвалює засновник відповідно до [статті 32 Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#). Перед ухваленням рішення засновник має визначити перспективну мережу закладів: які функціонуватимуть як початкові школи, які – як гімназії, а які – як ліцеї.

Таке рішення не зводиться до зміни найменування закладу. Йдеться про нову логіку функціонування шкільної мережі, у якій кожен тип закладу має чітко визначену роль: початкова школа забезпечує початкову освіту, гімназія – базову середню, ліцей – профільну середню освіту.

Перед ухваленням остаточного рішення засновник проводить **громадське обговорення**. У сільській місцевості це є законодавчою вимогою: проект рішення має бути оприлюднений не менше ніж за один рік до його ухвалення, якщо йдеться про реорганізацію, зміну типу або ліквідацію закладу.

На етапі громадського обговорення засновник має забезпечити **доведення до відома громади** таких положень: зміна типу закладу не означає втрату права здобувачів освіти на здобуття освіти; перепрофілювання не є припиненням діяльності закладу; метою є впорядкування мережі відповідно до нової моделі профільної середньої освіти.

Зарахування, переведення та відрахування здобувачів освіти державних і комунальних ліцеїв здійснюються відповідно до [Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 16 квітня 2018 року № 367, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 05 травня 2018 року за № 564/32016 \(зі змінами\)](#) (далі – Порядок). Порядок зарахування, відрахування та переведення здобувачів освіти приватних і корпоративних ліцеїв визначається їх засновником або засновниками відповідно до законодавства.

Зарахування до державного або комунального ліцею може здійснюватися без проведення конкурсу або на конкурсній основі у разі, якщо кількість поданих заяв перевищує кількість вільних місць. **Конкурс** може проводитися до ліцею загалом або до окремих профілів навчання, якщо це визначено у положенні закладу освіти про конкурсний відбір.

Положення про **конкурсний відбір** схвалюється педагогічною радою та затверджується керівником закладу освіти. Воно має визначати: порядок подання заяв; строки проведення конкурсу; форми конкурсного відбору; порядок визначення та оприлюднення результатів; порядок подання та розгляду апеляцій за наявності; особливості проведення конкурсного відбору за окремими профілями навчання. Конкурсний відбір може передбачати конкурсні випробування, співбесіди, оцінювання результатів навчання та інші форми відповідно до законодавства.

Якщо кількість поданих заяв не перевищує кількості вільних місць, конкурсний відбір не проводиться, а всі особи, які подали заяви, зараховуються до закладу освіти.

Положення про конкурсний відбір, освітня програма ліцею із зазначенням профілів навчання та навчальні плани **оприлюднюються на веб-сайті** закладу освіти, а за відсутності власного веб-сайту – на веб-сайті засновника або органу управління у сфері освіти не пізніше ніж за три місяці до початку прийому заяв.

Якщо ліцей забезпечує здобуття **базової середньої освіти**, здобувачі освіти 9-х класів цього самого закладу можуть бути зараховані до 10 класу відповідно до порядку, визначеного законодавством та правилами прийому до закладу освіти. Відрахування та переведення здійснюються на підставах і в порядку, визначених законодавством. Не допускається відрахування здобувачів освіти з підстав, що мають дискримінаційний характер.

На вільні місця в 10 класі заяви подаються у строки, визначені Порядком. Рішення про проведення конкурсу оприлюднюється не пізніше наступного робочого дня після його ухвалення. **Конкурсний відбір** триває не більше **двох тижнів**, після чого результати оприлюднюються і керівник видає наказ про зарахування. Адміністрація може проводити **співбесіди** з метою визначення навчальних уподобань здобувачів освіти та надання рекомендацій щодо вибору профілю.

Якщо заклад **змінює тип** із ліцею на гімназію, він надалі не забезпечуватиме здобуття профільної середньої освіти. Засновник зобов'язаний заздалегідь визначити: у якому ліцеї здобувачі освіти зможуть продовжити навчання після 9 класу; яким чином буде організовано доступ до цього закладу; чи потрібне підвезення і яким чином воно буде забезпечене.

Зміна типу в такому разі означає перехід до нової моделі: профільна середня освіта зосереджується в ліцеї, а гімназія забезпечує базову середню освіту, допрофільну підготовку та профорієнтацію.

Зміна типу закладу або реорганізація не є підставою для звільнення працівників. Відповідно до [статті 36 Кодексу законів про працю України](#) трудовий договір **зберігає чинність** при зміні власника або реорганізації закладу. Звільнення можливе лише у разі скорочення штатів або посад. У разі **скорочення** роботодавець зобов'язаний запропонувати наявні вакантні посади в межах закладу або мережі освіти громади, попередити працівників за два місяці та надати передбачені законом компенсації.

Реорганізація або зміна типу закладу не надає права звільнити працівників без скорочення посад. [Стаття 40 Кодексу законів про працю України](#) дозволяє **розірвати трудовий договір** у разі змін в організації роботи лише за умови, що неможливо перевести працівника на іншу роботу.

Типові штатні нормативи визначають максимальну кількість посад для всіх типів закладів і враховують кількість класів, режим роботи та контингент здобувачів освіти. Керівники закладів можуть змінювати штати окремих структурних підрозділів або вводити нові посади, крім керівних, у межах фонду оплати праці. Заміна посад допускається лише в межах однієї категорії персоналу.

Кількість ставок розраховується на основі навчального плану та **18-годинного навантаження** на ставку. До штатного розпису ліцею включаються

також посади працівників пансіону: вихователів, помічників вихователів, медичних працівників, кухарів за потреби – **відповідно до типових нормативів**.

Відповідно до [статті 39 Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#) керівника державного чи комунального закладу загальної середньої освіти призначають виключно за результатами конкурсу. Винятки встановлюються лише законом.

Проведення конкурсу є обов'язковим, якщо внаслідок реорганізації утворюється нова юридична особа — у разі поділу або злиття закладів. У такому разі засновник зобов'язаний ухвалити рішення про оголошення конкурсу одночасно з рішенням про утворення нового закладу відповідно до [абзацу 2 частини 2 статті 39 Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#). Обидва рішення готуються єдиним пакетом і виносяться на одне засідання відповідного органу.

Проведення конкурсу не є обов'язковим, якщо відбувається лише зміна типу закладу без припинення юридичної особи. У такому разі юридична особа зберігається, тому чинний строковий трудовий договір з керівником продовжує діяти до завершення його строку. Новий конкурс оголошується засновником не менш ніж за два місяці до закінчення договору.

Під час воєнного стану засновник має право призначити керівника закладу освіти без конкурсу на підставі [частини 5 статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»](#). Граничний строк перебування особи на такій посаді становить **12 місяців** з дня припинення чи скасування воєнного стану. Відповідно до [пункту 2¹ Розділу X Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#) засновник також має право продовжити без конкурсу строк дії чинного договору з керівником, але не більше ніж на 6 місяців після скасування воєнного стану. Ця норма стосується **виключно продовження договору** з уже призначеним керівником.

Після ухвалення рішення про зміну типу закладу керівник разом із засновником приводять **установчі документи у відповідність**. Оскільки зміна типу завжди тягне за собою зміну найменування закладу, необхідно: внести зміни до статуту із зазначенням типу закладу, рівнів освіти та порядку роботи органів управління; зареєструвати зміни у державного реєстратора; отримати оновлені реєстраційні дані; внести зміни до ліцензійних документів.

Паралельно з реєстраційними змінами вирішуються організаційні питання: виготовлення нової печатки, оновлення реквізитів, найменувань у кадрових та бухгалтерських документах.

Чекліст формування індивідуальної освітньої траєкторії

Підготовчий етап

Проведено інформаційну кампанію для здобувачів і батьків (профілі, навчальний план, можливості).

Проведено діагностику інтересів, здібностей і професійних нахилів.

Проведено індивідуальні та групові консультації.

Забезпечено доступ до інформації про кожен профіль (буклети, презентації, сайт).

Формування ІОТ

Здобувач ознайомлений з переліком обов'язкових та вибіркових компонентів.

Здобувач обрав профіль навчання.

Здобувач обрав вибіркові курси (у межах профілю та поза ним).

Проведено консультацію з батьками, отримано їхню згоду.

Заповнено форму індивідуального навчального плану

Затвердження та реалізація

ІОТ узгоджено та підписано (здобувач, батьки, куратор, адміністрація).

Сформовано зведену відомість ІОТ паралелі.

На основі ІОТ сформовано змінні групи та розклад.

Передбачено механізм моніторингу та корекції ІОТ.

Здобувачів проінформовано про можливість зміни профілю / курсів.

Кейси від ліцеїв-амбасадорів

КЕЙС 1. Організація кампанії з вибору профілю

Ліцей: Тернопільський академічний ліцей «Українська гімназія» ім. І. Франка
Тернопільської міської ради

Вихідна ситуація: Перший набір характеризувався недостатньою обізнаністю учнів 9-х класів щодо вибору профілю навчання та відсутністю досвіду усвідомленого планування освітньої траєкторії. Учні не мали чіткого розуміння структури та змісту профільних курсів, навчального навантаження, перспектив продовження навчання в закладах вищої чи передвищої освіти. Ця ситуація створювала ризик неусвідомленого освітнього вибору, що міг би вплинути на ефективність навчальної діяльності здобувачів освіти в профільній школі.

Що було зроблено: Профорієнтаційна діагностика та оцінка здібностей.

Анкетування «Мої навчальні інтереси», психологічні тести та бесіди для визначення схильностей і потенційних освітніх траєкторій. За даними анкетування, із 139 дев'ятикласників та дев'ятикласниць виявили інтерес до поглибленого вивчення математики 39%, інформатики – 18%, історії – 10%, української мови та літератури – 9%, природничих наук – 8%, 16% остаточно не визначились.

Використання методики Д. Голланда та тесту «Структури інтересів» для формування профільних рекомендацій (дані діагностики використовувалися під час індивідуальних і групових консультацій, що забезпечувало усвідомлений та обґрунтований вибір профілю).

Залучення онлайн-ресурсів та блогу психолога для забезпечення доступу до інтерактивних профорієнтаційних матеріалів і тестів, що дозволяло учням самостійно аналізувати свої інтереси та здібності.

Профорієнтаційні та навчально-виховні заходи.

Тематичні тренінги: «Свідомий вибір професії», «Професійні орієнтири старшої школи» для розвитку самопізнання, рефлексії освітніх пріоритетів та формування професійної ідентичності.

Зустрічі з представниками різних професій, зокрема “батьківські дні”, коли до класу приходять батьки та розповідають дітям про тонкощі своїх професій. Учні мали зустрічі з юристами, лікарями, фахівцями ІТ сфери, викладачами, представниками бізнесу.

Викладачі та студенти закладів вищої (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя., Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського, Західноукраїнський національний університет) та передвищої освіти (Галицький коледж, Тернопільське вище професійне училище № 4 імені Михайла Парашука) міста Тернополя проводять профорієнтаційну роботу на регулярній основі, залучаючи ліцеїстів до активностей, які проводяться у їхніх закладах.

Екскурсії в Тернопільський обласний центр зайнятості, заклади вищої та передвищої освіти Тернополя та Львова для ознайомлення з професійними стандартами та умовами навчання.

Інформаційно-комунікаційна підтримка учнів і батьків.

Інформування учнів про тематичні кластери та профільні напрями (української мови та літератури, історичний, природничий, математичний, інформаційно-технологічний), особливості поглибленого вивчення предметів та перспективи подальшого навчання у закладах вищої та фахової передвищої освіти.

Проведення батьківських зборів, зустрічей та індивідуальних консультацій для батьків з метою обговорення особливостей профілів, ознайомлення з кадровим складом та кількістю годин профільних і позапрофільних предметів тощо.

Активне використання зовнішньої та внутрішньої реклами, соцмереж для роз'яснювальної роботи.

Результат: Учні в основному здійснили усвідомлений вибір профілю, орієнтуючись на власні здібності та інтереси, поради батьків і перспективу продовження навчання в закладах вищої освіти та вибір майбутньої професії. Зокрема, після закінчення 9-го класу 116 здобувачів освіти продовжили навчання в ліцеї, обравши профілі: математичний – 54 учні, інформаційно-технологічний – 28, історичний – 14, української мови та літератури – 11, природничий – 9; після закінчення I семестру змінив профіль 1 учень (з інформаційно-технологічного на математичний).

Порада: Використовувати системний підхід до профорієнтації, який включає інформаційно-комунікаційні та навчально-виховні заходи, діагностику, тренінги та індивідуальні консультації.

Активно залучати батьків у процес вибору профілю, надаючи можливість обговорення та отримання рекомендацій.

Забезпечити поетапну профорієнтаційну підтримку, включно з онлайн-ресурсами, інтерактивними тестами та практичними заходами (екскурсії, зустрічі з представниками професій).

Звертати особливу увагу здобувачів освіти та їхніх батьків на співвідношення годин профільних і базових предметів, спеціальні курси та компетентнісний розвиток учнів для формування усвідомленого та обґрунтованого вибору профілю.

КЕЙС 2. Організація кампанії з вибору профілю

Ліцей: **Бурштинський ліцей імені Ольги Басараб**

Вихідна ситуація: Перший набір до ліцею, здобувачі 9 класів не мали досвіду вибору профілю.

Що було зроблено: Проведено 5 зустрічей. З них у I семестрі — 2 роз'яснювальні зустрічі (учні та батьки), у II семестрі — 2 предметні зустрічі з дев'ятикласниками та 1 загальношкільні збори у квітні. Проведено також понад 30 персональних консультацій для учнів та батьків за запитом. Інформаційна кампанія тривала більше 6 місяців (з листопада по травень) Протягом цього періоду здійснено 2 інтерв'ю у засобах масової інформації та понад 20 публікацій і 1 презентація у соціальних мережах.

Паралельно вивчали питання кадрового потенціалу закладу та мотивації вчителів до роботи в профільній школі. Для цього провели аудит кадрового потенціалу- 1 внутрішнє дослідження серед педагогів щодо моніторингу їхньої готовності та мотивації до роботи в профільних класах.

На основі цього було сформовано майбутні профілі.

В квітні проведено загальношкільні батьківські збори за участю учнів, на яких представлено ці майбутні профілі та професії, які можна отримати за цими профілями. Адміністрація поширила розроблені закладом презентаційні матеріали у вигляді брошур, флаєрів. Інформаційні матеріали були чітко адаптовані під окремі цільові аудиторії - для учнів акцент робився на виборі предметів та професій, для батьків - на нормативній базі та кадровому забезпеченні.

Допомогло ще те, що з 2020 року у 8 і 9 класах в закладі викладається курс “Допрофільна підготовка”, на якому учні здійснюють перші кроки у свідомому виборі окремих предметів.

Результат: Завдяки плідній співпраці всього педколективу, поширювальній інформації та проведеним зустрічами з учнівством та їх батьками, з 81 учня, який пішов в 10 клас, 13 скористалися можливістю змінити профіль. Зміна профілю – природний процес самопізнання, і кожен з них отримав необхідну підтримку.

Порада: Спрацювала інформаційна кампанія та систематичні роз'яснення. Не боятися комунікації! Це запорука успіху!

КЕЙС 3. Організація кампанії з вибору профілю

Ліцей: Буковинський ліцей успішної молоді

Вихідна ситуація: У ліцеї вже 12 років працює система профільного навчання. Тому вибір профілів для учнів 10-х класів не було чимось новим, адже профілі навчання вони обирали з 7 класу. Під час передпілоту виникло розуміння важливості зв'язку профілів навчання з майбутнім вибором учнями спеціальності у ЗВО. Тому назви попередніх профілів було змінено з урахуванням декількох чинників: запити учнівства, потреби ринку праці в регіоні, зв'язок з відповідними спеціальностями у ЗВО.

Що було зроблено: Проведена низка бесід з учнями та батьками, профорієнтаційні зустрічі з представниками бізнес-структур, підприємств регіону, викладачами ЗВО України, проведено відповідні опитування серед учнівства, вивчено ринок праці, за результатами яких сформовано нові профілі. До зміну закладі функціонували такі профілі: інформаційно-технологічний, природничий, філологічний, суспільно-гуманітарний, спортивний. Зі змінами з'явилися профілі, що відповідають запитам учнівства: Комп'ютерні технології та інженерія (23 учні) ; Природничо-науковий (23 учн); Мова, культура, суспільство (наразі учні не обрали); Географія світу та міжнародне спілкування (29 учнів).

Результат: Завдяки системній роботі з роз'яснення значущості особистого вибору профілю навчання учні продемонстрували свідоме ставлення до власного освітнього маршруту та орієнтацію на майбутній фах. При цьому сформувалися нові учнівські колективи: розподіл за профілями не відбувався за попередніми класами, а супроводжувався повним «перемішуванням» складу класів.

Порада: Безумовно, систематично проведена роз'яснювальна робота визначила такі результати. Як застереження, в жодному разі НЕ нав'язувати профілі - йдіть за потребами учнівства, за їхніми уподобаннями та інтересами. Так збережеться контингент охочих навчатися у профільній.

КЕЙС 4. Зміна профілю: як ми це організували

Ліцей: Бурштинський ліцей імені Ольги Басараб

Вихідна ситуація: Частина здобувачів 10 класу зрозуміли, що обраний профіль не відповідає їхнім інтересам. На третьому тижні навчання учні почали підходити з проханням переходу на інший профіль навчання. Протягом вересня - жовтня з профілю “Громадянська освіта і соціальна взаємодія” на профіль “Біотехнології” перейшло 7 учнів. Аналогічно з профілю “Біотехнології” на профіль “Громадянська освіта і соціальна взаємодія” перейшло 4 ліцеїстів. Ще двоє учнів з профілю “Мови і міжкультурне спілкування” перейшли на профіль “Громадянська освіта і соціальна взаємодія”.

Що було зроблено: Профілі було організовано відповідно до запитів учнів та їх батьків. Перед остаточним підписом заяви здобувачів було попереджено про те, що на протязі трьох місяців вони зможуть змінити свій профіль, якщо у них будуть труднощі при

вивченні посиленних предметів. Для цього вони повинні повідомити класному керівнику про своє рішення. З такими учнями проведена співбесіда з практичним психологом щодо причин та з кар'єрним радником щодо правильності вибору іншого профілю. Наступним кроком був перехід за заявою ліцеїста в інший профіль, отримання інформації від учня щодо правильності переходу, підтримка психолога та кар'єрного радника.

Результат: У листопаді остаточно сформовано групи профілів “ІТ”(19 учнів), “Біотехнології”(17 учнів) “Мови і міжкультурне спілкування” (12 учнів) і “Громадянська освіта і соціальна взаємодія” (33 учні). Своєчасне залучення психолога та кар'єрного радника допомогло зняти первинну напругу у дітей під час адаптації на нових профілях. Грамотна інтервенція фахівців повністю нівелювала коливання учнів та розмови щодо доцільності вибору між ліцеєм і коледжем, повернувши підліткам віру у правильність їхнього початкового рішення навчатися в ліцеї.

Практичні рекомендації

Повага до права вибору:

-Підтримуйте право учня на помилку та свідому зміну траєкторії — як профілю, так і типу закладу (профільна школа чи профтех). Вибір профілю — це перш за все інструмент самопізнання.

-Командна взаємодія: Ефективне вирішення криз адаптації можливе лише за умови синергії тріади: класний керівник — практичний психолог — кар'єрний радник.

-Відкрита комунікація: Головний інструмент ліцею — постійний діалог із дітьми та готовність оперативно реагувати на їхні запити.

При здійсненні набору важливо підтримувати учнів у їхньому праві на свідомий вибір — як профілю, так і типу освітнього закладу. Якщо учень усвідомив, що його шлях веде до професійного спрямування, це рішення варто підтримати. Вибір профілю — це перший крок до пізнання самого себе, і нічого страшного в цьому немає. Потрібно більше комунікувати з дітьми, завжди залишатися відкритими до їх проблем.

КЕЙС 5. Зміна профілю: як ми це організували

Ліцей: **Буковинський ліцей успішної молоді**

Вихідна ситуація: Виникла потреба змінити профілі навчання на 2026-2027 н.р., пов'язана з моніторингом запитів учнів 9-х класів 2025-2026 н.р. Під час чергового проведення анкетування серед учнів 9-х класів було зафіксовано, що профілі навчання, які нині функціонують для учнів 10-х класів у передпілоті не відповідають запитам учнів, що пілотуватимуть реформу у наступному році.

Що було зроблено: За результатами проведеного дослідження прийнято рішення змінити назви профілів, зробивши їх суголосними потребам учнів та спеціальностям ЗВО, на які учні планують вступати у 2029 році. Зі змінами у 2025-2026 н.р. з'явилися профілі, що відповідають запитам учнівства: Комп'ютерні технології та інженерія (23 учні); Природничо-науковий (23 учні); Мова, культура, суспільство (наразі учні не обрали); Географія світу та міжнародне спілкування (29 учнів). З 2026-2027 н.р. учням запропоновано дещо змінені назви профілів, що відповідають запитам нинішніх дев'ятикласників: Інженерія та комп'ютерні технології; Природничі науки та медицина; Гуманітарні науки та медіакомунікація; Економіка, міжнародні відносини та мови.

Результат: Таке рішення зміцнило мотивацію учнів у навчанні в старшій профільній, дало їм розуміння, що їхній голос і вибір важливий, що заклад працює для них, їхніх потреб та уподобань.

Порада: На нашу думку, такі рішення важливі та необхідні, а подібні моніторинги слід проводити систематично.

КЕЙС 6. Від заяви до розкладу: алгоритм формування ІОТ

Ліцей: **Вараський ліцей 1**

Вихідна ситуація: Потрібно було перетворити 150 індивідуальних виборів у робочий розклад.

Що було зроблено:

Збір інформації про готовність педагогічних працівників викладати той чи інший курс, щоб мати перелік курсів для учнів та знайти можливість внести ці курси в навчальний план. Найважче, що потрібно було зробити – це пояснити учням, які навчалися за стандартним переліком предметів, що тепер вони самі будуть обирати профіль та набір предметів серед вибірково-обов'язкових та курсів вільного вибору. Для цього використовувалися спільні зустрічі, були поширені схеми навчальних предметів та курсів. Далі – збір інформації про вибір через опитувальники. Формування міжкласних груп засобами електронних журналів та щоденників (ми використовували державну освітню екосистему “Мрія”).

Результат: Кожен учень має власний набір вибірково-обов'язкових предметів в межах профілю та курсів вільного вибору поза межами профілю

Порада: Починати варто саме з опитування вчителів щодо їх готовності викладати той чи інший курс. Розподілити курси в навчальному плані спільно для всіх класів, щоб знати, чи є у закладу години та той чи інший перелік курсів. Визначити скільки годин мінімально/максимально може взяти учень в межах санітарних норм, наприклад, на кожного учня по 2 години на тиждень протягом року (це може бути один двогодинний курс чи 2 курси по 1 годині або ж один одногодинний курс і 2 курси по 0,5 годин на тиждень). І тільки після цього можна давати учням для вибору предмети/курси. З отриманих анкет варто утворити групи учнів і тут важливо відійти від класів, в яких навчаються учні, утворюючи нові групи спираючись виключно на вибір учня.

Що робити якщо курс обирає 2-5 учнів? Пояснити учням перед анкетуванням, що курс читатиметься, якщо кількість учнів для курсу буде не меншою ніж 8, і одразу проговоріть, що у такому випадку курс треба буде переобрати. Важлива порада: будьте з учнями максимально відвертими та проговорюйте з ними усі ризики, це допоможе вирішити ситуації з вибором курсів та формуванням розкладу.

Варто зауважити, що при укладанні такого розкладу в учнів можуть виникати “вікна” - вільні уроки, тому варто продумувати де і чим діти можуть займатися у цей час.

Чекліст – покрокова інструкція щодо дій засновника та керівника закладу освіти

1. Визначити правову процедуру.

Засновник має визначити, що саме відбувається: створення нового закладу, реорганізація, ліквідація чи перепрофілювання / зміна типу закладу освіти. Якщо юридична особа не припиняється і нова не створюється, йдеться про перепрофілювання / зміну типу, а не про реорганізацію.

2. Підготувати рішення засновника.

У рішенні потрібно чітко зазначити правову дію, тип закладу після змін, рівні освіти, які він забезпечуватиме, дату набрання чинності відповідними змінами, а також доручення щодо оновлення установчих документів, ліцензійних питань, кадрових процедур та забезпечення прав учнів.

3. Провести громадське обговорення, якщо воно є обов'язковим.

У випадках, передбачених законодавством, засновник забезпечує громадське обговорення проєкту рішення. Для закладів освіти в сільській місцевості проєкт рішення про реорганізацію, зміну типу або ліквідацію закладу оприлюднюється не менш як за один рік до ухвалення відповідного рішення.

4. Оновити установчі документи.

Після ухвалення рішення засновника необхідно внести зміни до статуту закладу освіти або затвердити новий статут. У статуті мають бути відображені тип закладу, рівні освіти, структура закладу, органи управління та інші положення відповідно до законодавства.

5. Зареєструвати зміни.

Зміни до установчих документів та найменування юридичної особи підлягають державній реєстрації у встановленому законодавством порядку. Після державної реєстрації заклад оновлює реквізити, внутрішні документи, кадрову та бухгалтерську документацію.

6. Визначити необхідну ліцензійну дію.

Залежно від характеру змін потрібно визначити, чи необхідно отримати нову ліцензію, звужити провадження освітньої діяльності або актуалізувати відомості про ліцензію. Заклад освіти має право провадити освітню діяльність лише в межах чинної ліцензії. Ліцензування освітньої діяльності регулюється Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності», Законом України «Про повну загальну середню освіту» та Ліцензійними умовами, затвердженими постановою КМУ № 1187.

7. Подати документи до органу ліцензування.

Документи подаються до відповідного органу ліцензування у порядку, визначеному законодавством та самим органом ліцензування. У разі припинення освітньої діяльності на певному рівні освіти доцільно подати заяву про звуження провадження освітньої діяльності після ухвалення рішення засновника та внесення змін до установчих документів, не допускаючи невідповідності між статутом, фактичною структурою закладу та ліцензією.

8. Забезпечити права учнів.

Засновник і заклад освіти мають заздалегідь визначити, де учні продовжуватимуть здобуття освіти у разі зміни типу закладу або припинення освітньої діяльності на певному рівні. Зарахування, переведення та відрахування учнів державних і комунальних закладів освіти здійснюються відповідно до Порядку, затвердженого наказом МОН від 16.04.2018 № 367.

9. Організувати прийом до 10 класу.

Якщо зарахування до ліцею здійснюється на конкурсній основі, конкурс проводиться відповідно до положення про конкурсний відбір, яке схвалює педагогічна рада та затверджує керівник закладу освіти. Положення про конкурсний відбір, освітня програма ліцею із зазначенням профілів навчання та навчальні плани мають бути оприлюднені на вебсайті закладу або засновника у строки, визначені законодавством. Конкурс може проводитися до ліцею загалом або на окремі профілі навчання.

10. Врегулювати кадрові питання.

Зміна типу або реорганізація закладу самі по собі не означають автоматичного звільнення працівників. У разі зміни істотних умов праці, скорочення чисельності або штату працівників роботодавець діє відповідно до законодавства про працю: попереджає працівників, пропонує наявні вакансії та забезпечує передбачені законом гарантії.

11. Визначити питання керівника закладу.

Якщо внаслідок реорганізації утворюється нова юридична особа, питання призначення керівника вирішується відповідно до статті 39 Закону України «Про повну загальну середню освіту». Якщо відбувається лише зміна типу закладу без припинення юридичної особи, чинний строковий трудовий договір із керівником продовжує діяти до завершення строку, якщо інше не передбачено законодавством.

12. Оновити штатний розпис і внутрішні документи.

Керівник закладу готує пропозиції щодо штатного розпису відповідно до типу закладу, освітньої програми, кількості класів, режиму роботи та наявності структурних підрозділів. Також оновлюються посадові інструкції, правила внутрішнього розпорядку, положення про структурні підрозділи та інші локальні акти.

13. Забезпечити комунікацію з учнями, батьками та громадою.

Засновник і заклад освіти мають своєчасно повідомляти учнів, батьків, працівників і громаду про ухвалені рішення, строки змін, порядок продовження навчання, умови вступу до ліцею, кадрові та організаційні рішення.